

VGN-Kennisbeleidsplan 2016-2018

Inleiding

Kennis voor zorgverbetering is sinds tien jaar de inzet van het VGN-kennisbeleid. Via veel activiteiten is en wordt gewerkt aan versterking van de kwaliteit van zorg- en ondersteuning aan cliënten en de daarvoor benodigde toerusting van zorgprofessionals. Daarnaast is volop geïnvesteerd in de opbouw van een stevige kennisinfrastructuur.

Met dit actief kennisbeleid laten de VGN en haar leden zich zien als een professionele branche. Een branche waarin professionals in het primaire proces snel over de meest relevante kennis kunnen beschikken. Dat draagt bij aan waar het uiteindelijk allemaal om draait: de beste aansluiting bij de cliënt om hem/haar te ondersteunen in diens leven.

De VGN werkt hieraan via drie pijlers waaruit het kennisbeleid bestaat, namelijk het bevorderen van:

- de ontwikkeling van kennis via onderzoekbeleid;
- de toepassing van kennis via opleidingsbeleid;
- het delen van kennis via kennismanagement.

Deze notitie bespreekt achtereenvolgens de kernopgaven, de visie, de uitgangspunten en de aandachtsgebieden van het VGN-Kennisbeleid 2016-2018.

Kernopgaven 2016-2018

Om ook voor de komende jaren te beschikken over een up to date kennisbeleid heeft een herijking plaats gevonden. Voor de periode 2016-2018 zijn drie kernopgaven geformuleerd:

1. *Zorgvernieuwing en de toerusting van professionals*

Aandacht voor zorgvernieuwing en daar op aansluitende professionalisering is essentieel. Door deze aandacht kunnen medewerkers de veranderde en veelal meer complexe zorg- en ondersteuningsvragen van de cliënten goed hanteren. Daarnaast is dit noodzakelijk voor de sector, om na de stelselwijzigingen daadwerkelijk te transformeren in relatie tot het sociaal domein. Het gaat hierbij om nieuwe kennisvragen, nieuwe zorgprofessionals, nieuwe kennispartners en om vernieuwde opleidingen.

2. *De arbeidsmarkt*

De arbeidsmarkt binnen de branche vraagt met het oog op goed kennisbeleid expliciet aandacht, omdat diverse ontwikkelingen zonder goed beleid een destructief effect hebben op de kwaliteit van de zorg die de branche levert. De beschikbaarheid van voldoende kwalitatief goed geschoolde medewerkers wordt enerzijds bedreigd door het vertrek van personeel als gevolg van reorganisaties en anderzijds door kwalitatieve tekorten, mede als gevolg van

demo-grafische ontwikkelingen ('leaving experts'). Het is noodzakelijk om in te spelen op het vertrek van oudere en de komst van nieuwe medewerkers en de noodzakelijke kennis te behouden en verder te ontwikkelen. Bredere inzetbaarheid van medewerkers, een levenlang leren en een herkenbare branche zijn essentieel.

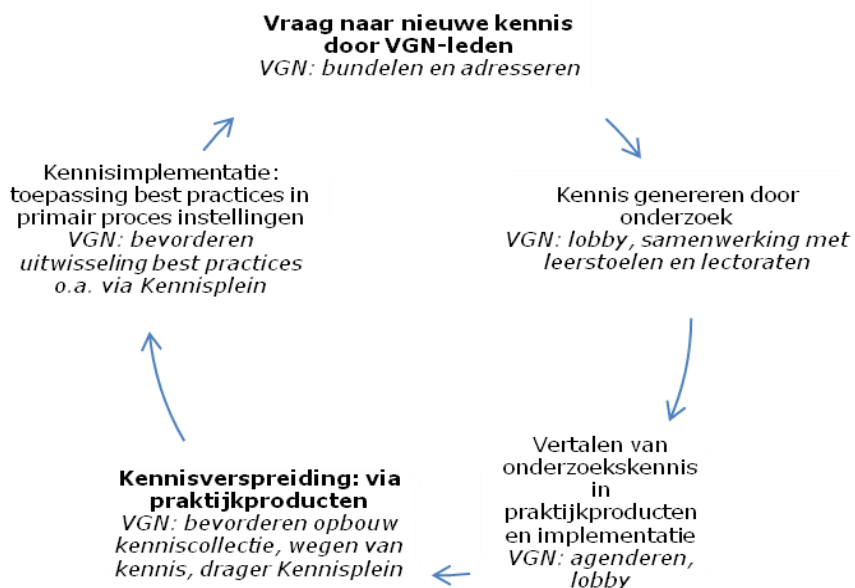
3. Voorzien in een duurzame kennisinfrastructuur

De branche beschikt momenteel over een stevige, onderscheidende kennisinfrastructuur. Het Kennisplein Gehandicaptensector, dat door VGN, Vilans en MEE NL is geïnitieerd om de kennisverspreiding te bevorderen, vervult een centrale rol. Daarnaast resulteerde het traject 'Krachten bundelen' van de VGN en hoogleraren in het Nationaal Programma Gehandicaptent 'Gewoon Bijzonder'. De VGN wil haar inhoudelijk sturende rol voortzetten om ook binnen dit kennisprogramma de kennisontwikkeling, -bundeling en -toepassing optimaal te laten aansluiten bij de belangen en behoeften van VGN-leden. Ook hier geldt dat we de specialistische kennis van de sector breed voor het voetlicht willen brengen. Ook daar waar de infrastructuur door de transities nog onvoldoende goed wordt benut in het sociaal domein.

Visie en uitgangspunten VGN-kennisbeleid

Visie: het primaat van het kennisbeleid ligt bij de lidinstellingen; de rol van de VGN is aanvullend en ondersteunend. De thematische *focus* van het VGN-kennisbeleid ligt op kennis die gericht is op het primaire proces. Zo wil het kennisbeleid bijdragen aan het bevorderen van professionaliteit.

Primair vervult de VGN voor haar leden de rol van *kennismakelaar*, die samenwerking en kennisdeling tussen instellingen, netwerken en kenniscentra organiseert en stimuleert. Deze rol heeft een faciliterend en initiërend karakter. Figuur 1 geeft weer hoe deze rol stapsgewijs wordt ingevuld in de kenniscyclus:

Figuur 1: Rol(len) van de VGN bij alle stappen van de kenniscyclus, met vetgedrukt de huidige speerpunten in het VGN-kennisbeleid.

Voor haar leden vervult de VGN de volgende *functies*:

- Bevorderen van nieuw onderzoek; dit gebeurt via het Nationaal Programma Gehandicapten 'Gewoon Bijzonder';
- Bevorderen van het verspreiden van kennis; dit gebeurt met name via het Kennisplein Gehandicaptensector;

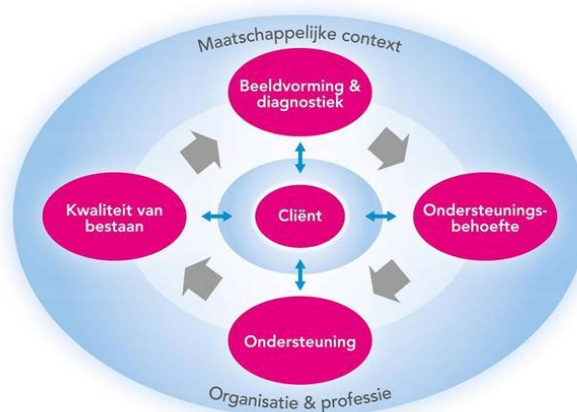
Organiseren van bijeenkomsten om het delen van kennis te bevorderen; dit gebeurt onder andere via uitwisselbijeekomsten.

Hoofdpijnen Kennisbeleid 2016-2018

Het VGN-kennisbeleid wordt in nauwe samenhang met het kwaliteitsbeleid en het opleidingsbeleid ontwikkeld op basis van vijf hoofdpijnen:

1. Het *Nationaal Programma Gehandicapten* dient goed aan te sluiten bij de behoefte van de VGN-leden, door een passende kennisinfrastructuur via het Kennisplein Gehandicaptensector, die kennis vindbaar en toepasbaar maakt. Op deze wijze draagt het kennisbeleid bij aan kennisontwikkeling, kennisverspreiding en versterking van professionaliteit.

Voorgestelde aanpak: de VGN gaat periodiek bij individuele leden, de BAC Kwaliteit en Veiligheid en bij het bestuur na welke koers gewenst is voor de programmacommissie van het Nationaal Programma Gehandicapten 'Gewoon bijzonder' en de regiegroep van het Kennisplein Gehandicaptensector. Daarbij is er veel aandacht voor terugkoppeling naar de achterban en er wordt verbinding gelegd met het opleidingsdossier, opdat nieuwe kennis sneller wordt omgezet in kennisproducten voor het beroepsonderwijs en ook sneller landt in de praktijk. Hierbij wordt het kader Kritische vakkennis ingezet (figuur 2). Dit ordeningsmodel geeft aan welke vakkennis nodig is in het primair proces. Het was ook richtinggevend bij de actualisatie van de voor de gehandicaptenzorg relevante kwalificatiedossiers en voor het Hbo-arrangement voor de sector.

Figuur 2: Model Kader Kritische Vakkennis (gebaseerd op: Buntinx & Schalock 2010)

2. Naast de algemene kwaliteitsoptiek, stelt de zorg aan bijzondere cliëntgroepen ook bijzondere eisen, die deel uitmaken van de vernieuwing van het kwaliteitskader. In aansluiting daarop laat de VGN in samenspraak met VGN-leden specifieke referentiekaders in de vorm van *zorgprogramma's* ontwikkelen voor de volgende specifieke doelgroepen: mensen met ernstig meervoudige beperkingen, licht verstandelijke beperkingen, zintuiglijke beperkingen, ouderen, kinderen en jeugd, mensen met niet-aangeboren hersenletsel en sterk gedragsgestoorde mensen. Deze zorgprogramma's, die gebaseerd zijn op inzichten uit onderzoek en zorgpraktijk, maken het mogelijk dat instellingen hun eigen zorg en ondersteuning hieraan spiegelen, met het oog op het verhogen van de kwaliteit van zorg en de kwaliteit van bestaan.

- Een zorgprogramma is het geheel van gespecificeerde en op elkaar afgestemde activiteiten en maatregelen, gericht op het verlenen van bepaalde diensten of het bewerkstelligen van bepaalde effecten ten behoeve van een gespecificeerde groep mensen met overeenkomstige problematiek of zorgbehoefte.¹
- Elementen van een zorgprogramma zijn:
 - beschrijving van de doelgroep, theorie en visie op ondersteuning;
 - beschrijving van de ondersteuningsvraag (inclusief benodigde diagnostiek);
 - beschrijving van de basiselementen van de ondersteuning (begeleidingsstijl, leefklimaat, daginvulling en netwerk);
 - beschrijving van de mogelijk te hanteren methodieken en van het specifieke ondersteuningsaanbod;
- overzicht van extra informatiebronnen (literatuur en websites)

Box 1: Toelichting op een zorgprogramma

Voorgestelde aanpak: bottom-up, die in kaart brengt welke zorgprogramma's al bij VGN-leden in gebruik zijn. Op basis hiervan wordt met relevante kennispartners (zoals Kenniscentrum LVG, De Borg, Platform EMB, hogescholen/universiteiten) in doorontwikkeltrajecten gewerkt aan halffabricaten, die leden lokaal kunnen adapteren. In dit traject wordt een link gelegd met het erkenningstraject interventies² en er wordt aandacht gegeven aan vertaling naar de werkvloer/MBO-ers en naar het onderwijs.

3. De *vernieuwingsagenda* voor beroepen in de WMO/jeugd en de Wlz heeft aandacht voor zorginhoudelijke zaken, maar biedt ook werkgeversperspectief. Er wordt toegewerkt naar vernieuwing van professionaliteit door versterking van competenties die aansluiten bij het vernieuwde zorglandschap, de onder 1) genoemde zorgprogramma's en de ambitie om te komen tot één beroepsstructuur zorg en welzijn. Deze oplossingsrichting is gericht op versterking van de benodigde competenties via scholing en opleiding. Een andere oplossingsrichting is de toevoeging van specialistische expertise aan bestaande teams, om zo een mix van beroepen aan te brengen.

¹ Bron: <http://beleid.toolkitdementie.nl/Flex/Site/Page.aspx?PageID=21679&Lang=NL>

² Zie: <http://www.kennispleingehandicaptensector.nl/gehandicaptenzorg/Gehandicaptenzorg-Interventies.html>

Bijvoorbeeld een verpleegkundig of sociaal psychiatrisch geschoold medewerker toevoegen aan een team van agogisch geschoolede medewerkers. In het verlengde hiervan kan ook gedacht worden aan samenwerking met zorgaanbieders uit andere zorgbranches, zoals de GGZ.

Voorgestelde aanpak: inzetten op versterking van de verbinding tussen het opleidingsdossier en het kennisbeleid. Allereerst door actualisatie van de verdiepende competentieprofielen, de realisatie van een verbreed profiel voor het sociaal domein en de vernieuwing van het competentieprofiel voor gedragskundigen (lopende activiteit). Daarnaast door maatwerk te realiseren in beroepsopleidingen en door het bevorderen van uitwisseling van nieuwe werkwijzen die momenteel bij VGN-leden ontstaan via het Kennisplein. Met het oog op de vernieuwde beroepenstructuur werken brancheorganisaties in de sector zorg en welzijn voorts gezamenlijk aan een plan dat aansluit op de resultaten en werkzaamheden van de commissie Kaljouw/Kervezee.³

4. *Kennismanagement* via het Kennisplein Gehandicaptensector, e-learnshops, masterclasses en dergelijke. Een breed gedeelte waarneming is dat er in de gehandicaptensector veel kennis aanwezig is, maar dat niet altijd scherp is waar deze kennis zich bevindt: wat werkt wel en wat niet en wat behoort tot de meest relevante kennis. Dit maakt het noodzakelijk dat er aandacht is voor de versterking van de vindplaatsfunctie van het Kennisplein en voor het wegen van kennis: het aangeven van het karakter van de kennis (evidence-based, practice-based, ervaringskennis).

Voorgestelde aanpak: het Kennisplein Gehandicaptensector versterkt haar vindplaatsfunctie, ook voor de 'buitenwereld'. Hierbij is veel aandacht voor selectie van de meest relevante kennis, duiding van de herkomst ervan en overzichtelijke presentatie. Verder wordt bekendheid gegeven aan de succesvolle interventies uit het erkenningstraject langdurige zorg. Ook wordt meer dan voorheen voorzien in mogelijkheden voor regionale ontmoeting en kennisdeling, waarbij VGN-leden actief worden bevraagd op projecten die het waard zijn om te delen. Daarnaast continueert de VGN haar actieve rol bij de bovengenoemde activiteiten, waarbij de uitvoering zoveel mogelijk bij andere partijen wordt belegd.

³ Deze commissie presenteerde in april 2015 de nota 'Naar nieuwe zorg en zorgberoepen: de contouren' en bracht eind 2015 een casusbundel uit "Een nieuwe bril, een andere kijk, het menselijk functioneren centraal". Doel van de commissie is komen tot een toekomstvisie voor een opleidingscontinuüm met 2030 als stip op de horizon.

5. *Exposure:* de VGN laat zich in de branche met onderscheidend kennisbeleid zien binnen nieuwe domeinen en bij haar eigen achterban en stakeholders via invitationals met een agenderende functie, netwerkbijeenkomsten, de uitreiking van de Gehandicaptenzorgprijs en de jaarlijkse nieuwsbrief special kennisbeleid. Doel hiervan is versterking van de zichtbaarheid en van het imago van een professionele branche. Deze activiteiten dragen tevens bij aan de VGN-speerpunten 'bundelen van de vraag naar kennis van VGN-leden' en 'verspreiden van kennis van en naar VGN-leden'.

Voorgestelde aanpak: in samenspraak met de BAC Kwaliteit en Veiligheid en het VGN-bestuur wordt bepaald welke strategische thema's zich lenen voor bijeenkomsten. Voor continuering van de Gehandicaptenzorgprijs is veel steun. De prijs versterkt het imago van de VGN: een brancheorganisatie die veel aandacht geeft aan professionaliteit en kennisbeleid. De Gehandicaptenzorgprijs stimuleert voorts in hoge mate de ontwikkeling, deling en toepassing van kennisproducten van goede kwaliteit.